

Áruházépítés Magyarországon a “Hatvanas” években

Bedecs-Varga Éva

BME Építőművészeti Doktori Iskola

2016. december 11. (szürke színnel a 2016. november 9-i adatok)

A kutatás témája, iránya, célja

Tematikus kutatási évünk motója: Építészet és Idő, ezen belül az 1945 és 90 közötti építészettel foglalkozunk.

1945 után, vagyis a II. világháború után, egész Európában fontos feladatot jelentett a háborús károk felmérése és a “sebek begyógyítása”. Folyamatosan indultak a helyreállítások, építkezések, így történt ez hazánkban is. Természetesen, mint minden időszakot a történelemben, ezt is átszőtte a politika, de a témát építészeti szempontból kívánom megközelíteni.

Magyarországon az 1948 körüli államosítás után nagy tempóban indultak a helyreállítások és az új beruházások. 1949-től a kereskedelmi hálózat fejlesztése is elkezdődött. Az 50-es években gyakorta már meglévő épületek átalakításával, bővítésével alakítottak ki áruházakat, csak néhány új, szabadonálló épület készült. Ezek még mind hagyományos, pultos kiszolgálási rendszerűek voltak.

Az 1960-as évekre azonban felismerték az önkiszolgáló rendszerű árusítás előnyeit, ami új kihívásokat jelentet a tervezők számára. Ekkor születtek az első szabadonállóan, önálló építményként elhelyezett, több szintes, önkiszolgáló rendszerű áruházak Magyarországon. Kutatásomban ennek a “születésnek” a körülményeit szeretném vizsgálni (feltárni) jellemzően építészeti - tervezői szempontból.

A fokozott építési tempót igyekeztek tipizálással segíteni, ekkor készültek az áruházak első típusstervei, melyekből számos megépült. Érdekes azonban megvizsgálni, hogy a típusstervezés virágkorában, hogyan és milyen körülmények között létesülhettek egyedi áruházak is.

Bevezetés - előzmények

Rövid történeti áttekintés az áruházak kialakulásáról:

- Áruház funkció kialakulása, jelentése
- Közvetlen előzmények:
 - II. világháború előtt
 - 1950-es évek áruházai:
 - 1950. **Győr**, Állami Áruház (t: Vass Antal - KÖZTI)
 - 1952. **Újpesti** Állami Áruház (IV. Bajcsy Zs. u. 10.)
 - 1956. **Salgótarján**, Állami Áruház (t: Vass Antal, Rákóczi út 17.)
 - 1960. **Fonyód**, Balaton Áruház (t: Kiss István, Dísz tér)

1948- (Államosítás) Állami tervezőirodák alapítása, kialakulása

A Belkereskedelmi Minisztérium törekvései az áruházi hálózat fejlesztésére 1961-től

- Tervezési irányelvek - Üzlet, üzletház, Áruház
- Szabadonálló üzletházak Tervpályázata (MÉ62/2)
- Együttműködés a Lakóterv II. Irodájával (MÉ66/6)

Eredmények - típus áruházak

- nagyfeszítávú szerkezeti rendszer:
 - **Csepeli Áruház** (Hollay György, Balogh István, Szecsőy Sándor - LAKÓTERV)
Tervezés: 1961-62, kivitelezés: 1964-től (részletesebb bemutatás) (MÉ66/6)
 - **Ózdi Áruház** (Spiró Éva - Ligeti Tamás - LAKÓTERV)
Tervezés: 1962-63, kivitelezés: 1963-65 (MÉ65/5)
 - 1966 **Szeged, Tisza Áruház** (Balogh István, Hollay György - LAKÓTERV)
(MÉ66/6, MÉ67/1)
- gombafödémés szerkezeti rendszer:
 - 1964-66 **Veszprémi Bástya Áruház** (Hollay György, Törőcsik Sándor - LAKÓTERV)(MÉ66/6)
 - 1964-66 **Tatabánya, Vértes Áruház** (LAKÓTERV) (FŐ tér 9-11) (MÉ66/6)

Hatvanas évek egyedi áruházai

1. Finta József - LAKÓTERV

- Garzonház, klub, **ABC áruház, Dunaújváros**
Tervezés: 1961-64, kivitelezés: 1962-65 (MÉ62/6)

- **Pécskő üzletház, Salgótarján**

Tervezés: 1967, kivitelezés: 1968-69 (MÉ69/2)

2. Horváth István, Szabó József, Thury László - Miskolci Tervező Vállalat **Centrum Áruház, Miskolc** Tervezés: 1966, kivitelezés: 1968-70 (MÉ71/5)

3. Tiry György - KÖZTI

Sió Áruház, Siófok

Tervezés: 1967, kivitelezés: 1968-70 (MÉ71/2)

4. Jurcsik Károly - LAKÓTERV

- **Áruház, Budafok**

Tervezés-kivitelezés: 1968-70 (MÉ71/2)

- **Áruház, Szekszárd** (Jurcsik Károly, Varga Levente - LAKÓTERV)

Tervezés: 1969, kivitelezés: 1970-71 (MÉ72/5)

Hatvanas évek egyedi áruházai

5. **Makovecz Imre - SZÖVTERV**
- **ÁFÉSZ Mura Áruház, Letenye**
 - Áruház, Bácsalmás
 - Áruház, Kaposvár
 - **Áruház, Csorna**
átadás: 1968
 - **Kis-Duna Áruház, Győr**
átadás: 1970
 - **Bodrog Áruház, Sárospatak**
átadás: 1972

Beszélgetések Finta Józseffel a hatvanas évek áruházépítési feladatairól a Lakóterven belül

Értékelés, összefoglalás:

- 30 év távlatából _ 1988-as MÉ alapján
- Jelen megítélés, utóélet

Melléklet: ÁRUHÁZ KATALÓGUS

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	
1		befejező év (átadás)	város	cím	megnevezés	tervező	terület (m2)	MÉ	linkek	képek	bővítés	költség (millió Ft)				
4		1949	Debrecen		Debrecen Áruház				http://debrecenikepeslapok.blogspot.hu/							
5	meglévő épület	1949	Eger	Korona tér 1	Állami Áruház											
6	meglévő épület	1949	Kecskemét		Állami Áruház											
7		1949	Baja													
8		1949	Hódmezővásárhely													
9		1949	Budapest	X. ker. Liget	Köbánya, Szivárvány Áruház					t=objekt&oges=22162						
10	meglévő épület	1949	Pécs	Széchenyi té	Állami Áruház, Mecsek Áruház				pg=401&layout=s&query=%C3%A1ruh%C3%A1z							
11	meglévő épület	1949	Miskolc	Kossuth és Széchenyi u. sarok					%20%C3%81ruh%C3%A1z							
12	meglévő épület	~1949	Szombathely		Állami Áruház				%20miskolc&pg=87&layout=s							
13		1950	Győr		Állami Áruház	Vass Antal – KÖZTI			mi-aruhaz/							
14		1950	Tatabánya		Állami Áruház				http://w3.hdsnet.hu/exert/TB/Tbvaros.htm							
15		1952	Budapest	IV. ker. Bajcs	Újpesti Áruház				http://retronom.hu/node/3897http://fortepan			1963				
16		1956-58	Salgótarján	Rákóczi út 1	Állami Áruház	Vass Antal – KÖZTI			http://egyor.hu/salgotarjan/allami-aruha							
17		1960	Fonyód	Dísz tér	Balaton Áruház	Kiss István			http://egyor.hu/fonyod/balaton-aruhaz/2273	https://library.hungaricana.hu/hu/view/SomogyMegyeiHirlap_1960_03/?pg=157&layout=s&query=bal						
18		1957? 1970?	Letenye	Kossuth Laj	ÁFESZ Mura Áruház	Makovecz Imre – Szövterv			http://egyor.hu/letenye/afesz-mura-aruhaz/2701							
19			Bácsalmás			Makovecz Imre – Szövterv										
20			Kaposvár			Makovecz Imre – Szövterv										
21																
22		1962	Debrecen	Piac u. 34-36	Hajdúsági Áruház és lakóépület	Mikolás Tibor	63/3		http://egyor.hu/debrecen/hajdusagi-aruhaz/1456			23				
23	1961-64	1965	Dunaújváros		Garzonház, klub, ABC áruház	Finta József – LAKÓTERV	61/5, 62/6									
24	1962-63	1965	Ózd		Ózdi Áruház	Spiró Éva, Ligeti Tamás – LAKÓTERV	65/5									
25	1961-62	1966	Budapest	XXI. kerület	Csepel Áruház	Hollay György, Balogh István, Szecsőy Sándor - LAKÓTERV	66/6		http://egyor.hu/budapest-xxi--kerulet/centrum-csepel-aruhaz/725							
26		1966	Szeged		Tisza Áruház	Balogh István, Hollay György – LAKÓ	67/1						20			
27			Veszprém		Bástya Áruház		66/6									
28			Tatabánya	Fő tér 9-11.	Vértess Áruház											
29		1966	Csenger		Áruház	Tarnai Kálmán – Szövterv			http://epa.oszk.hu/02900/02952/00013/pdf/EPA02952_orszaepeito_1993_04_24-25.pdf							
30		1966	Nagykát		Áruház	Szauer Tibor – Szövterv										
31																
32		1967	Kazincbarcika	Fő tér 39.	Kazinc Áruház											
33		1967	Kisbér		Áruház	Szauer Tibor – Szövterv				https://gallery.hungaricana.hu/hu/Fortepan/19168/?list=eykdWVyeSI6CjRyXppbmNlYXJwWthlFw1MDBlM						
34		1967	Tiszafüred		Áruház	Szauer Tibor – Szövterv										
35																
36		1968	Csorna		Áruház	Makovecz Imre – Szövterv			http://epa.oszk.hu/02900/02952/00013/pdf/EPA02952_orszaepeito_1993_04_24-25.pdf							

Annotált bibliográfia:

Középosztályi fogyasztási kultúra és az áruház

Gyáni Gábor történész írása, <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00014/gyani.htm>

- áruházak kialakulása Magyarországon 1890-1930 között (késve)
- a budapesti áruházak sajátosságai

Középületek

szerkesztő: Cságoly Ferenc, Terc Kft. Budapest, 2004

- p.342-379. 7. Fejezet, Kereskedelmi Épületek
- P.344-349. A kereskedelmi épületek fajtái: piac, bolt, épített piac, vásárcsarnok, kisvárosi piac, üzletsorok, üzletutcák, bazár, loggia, passzázs, galéria,
Üzletház: antik prototípusa: Róma, Mercati Traiani (Traianus árucsernoka) önálló épület, épített belső tér, kettő vagy több szintes, más és más rendeltetésű üzlet kerül egy térbe
Áruház: ház nagyságú bolt, születése: XIX. sz. Párizs, eredetileg funkcionálisan homogén
Általános áruház, Üzletközpont (pláza), supermarket, hipermarket
- p.350-368. A kereskedelmi épületek története - p.369-371. A kereskedelmi épületek jellegzetes terei, térrendszerei
- p.372-378. A kereskedelmi épületek funkcionális elemzése

Tervezési irányelvek: Üzlet, üzletház, áruház

É. M. Építésügyi Dokumentációs Iroda, Budapest, 1961

p.3-7. Belkereskedelmi árusítóegységek csoportosítása és megfogalmazása:

- Rendeltetés szerint:
 - Vegyesbolt
 - Kombinált üzlet
 - Szaküzlet
- Nagyságrend szerint:
 - Pavilon, kis árusítóhely
 - Üzlet
 - Nagyüzlet: 300m²-nél nagyobb eladóterű üzlet, 20-nál több munkahely - szuperpiac
 - Üzletház: önálló építmény, ...
 - Kisáruház: 50-100 eladóhely, ...
 - Áruház: 100-300 eladóhely, ...
 - Nagyáruház: 300 eh. felett

Tervezési irányelvek: Üzlet, üzletház, áruház

É. M. Építésügyi Dokumentációs Iroda, Budapest, 1961

p.3-7. Belkereskedelmi árusítóegységek csoportosítása és megfogalmazása:

- Igényesség szerint:
 - Egyszerű üzlet (bolt v. üzletház)
 - Közepes igényű bolt, nagyüzlet, üzletház
 - Magasigényű üzlet, üzletház, áruház
- Üzemeltetés jellegzetességei szerint
 - Hagyományos kiszolgálás
 - Önkiszolgálás
 - Önálló kiválasztás rendszere

Építésiparosítás, műszaki tervezés, tipizálás

Típustervező Intézet, Budapest, 1969

- p.9-19. A Magyar Építőipar összefoglaló adatai 1950-1967
- p.107-143. Középleletépítés
- p.127. Nagyfesztávolságú lefedő szerkezetek
- p.131. Poliacél váz
- p.137. Kereskedelmi centrumok

Finta József műhelye

szerk.: Rappai Zsuzsa - Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 1997

p.34-71. A művek világa - alkotói korszakok: 1959 - 1969

Modern Építészeti Lexikon

Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1978

p.165-169. Lakó- és Kommunális Épületeket Tervező Vállalat (LAKÓTERV)

Magyar Építőművészet

MÉ 1962/2 p.36-39. o. Bosnyay Pál: A Szabadonálló üzletházak Tervpályázata

- 1960-ig önálló építményként kialakított önkiszolgáló üzletházak még nem létesültek.
- Felismerték (kereskedelmi elv), hogy mindenki szívesebben vásárol, ha hagyják, hogy ő válogasson az áruk között.
- Szükségessé vált az önkiszolgáló üzletházak típustervének kidolgozása
- 1961. augusztus 1-ji határidővel az Építésügyi Minisztérium a Belkereskedelmi Minisztérium felkérésére pályázatot írt ki szabadon álló építményként elhelyezendő 350m², valamint 750m² hasznos földszinti alapterületű önkiszolgáló üzletház típusterveinek előkészítésére.
- A pályázók (a bíráló bizottság egyhangú véleménye szerint) nem tudták a feladatot sem technológiai, sem építészei, sem tipizálhatósági szempontból tökéletesen megoldani. Azonban a pályázat eredményes volt és a típustervek kialakításához megfelelő anyagot szolgáltatott.
- A kiírás technológiai igényei:
 - A vevők áramlása az önkiszolgáló térben jobbról balra történjen
 - minél több árugondola elhelyezése
 - hagyományos pult melletti árusító szakaszok is legyenek
 - a pénztárak a bejáratától elkülönítve, de azzal mégis szoros kapcsolatban, a kosár leadást-átadást és a vevőtér áttekinthetőségét biztosítsák
 - a hagyományos árusítópultok – raktárak – hűtőcsoportok jó kapcsolata
 - az áruátvétel és szállítás jó megszervezése
 - a csatlakozó irodák, öltözők, mosdók megfelelő csoportosítása

MÉ 1962/2 p.36-39. o. Bosnyay Pál: A Szabadonálló üzletházak Tervpályázata (folytatás)

- A beérkezett pályázatok megoldásai:
 - egy részük egyszintes épületet javasolt
 - többieknél a raktárak részben alapincézett, részben emeletes megoldásúak voltak. A raktárak és a hűtők több szinten történő elhelyezése esetén meg kell oldani az árulift, az árucúszda, valamint a közlekedő lépcső feladatát. Az üzlettérbe nyíló figyelőfülkét is el kellett helyezni.
 - A legkedvezőbb megoldásokban az üzletterek nagy üvegfelületekkel megnyitott és könnyű, rácsos szerkezettel lefedhető megoldással készültek. Egyrészt az egész üzletteret az utca felé kirakatként megnyitja, áttekinthető, jól megvilágított, vásárlásra csábító áruhásteret alakít ki.
 - Jó ötlet egyes terveknel az áruféleségek kisméretű üzletteri tagolásának javaslata.
 - Fontos, hogy a pénztárak a kirakati üvegfelületeknél lehetőleg hangsúlytalanul helyezkedjenek el, ne akadályozzák a belátást és a távozó vevőáramlás útjába essenek.
 - A raktárak szervezése könnyen tipizálható hűtőblokkok és raktáregységek kialakításával. Legkedvezőbb minél kevesebb közlekedő folyosóval, minél közvetlenebb kapcsolattal az áruátvevővel és az eladótérrel.
 - Kívánatos volt kisebb pince létesítése a földesáru és a palackozott italok tárolására, mintegy természetes hűtőként, de elfogadható volt pince nélküli javaslat is.
 - Az irodák lehetőleg az áruátvételhez kapcsolódóan a legkedvezőbbek. A személyzeti öltözők és mosdók egy csoportban akár a földszinten, akár az emeleten jól elhelyezhetők.
 - Gazdaságossági szempontból mérlegelendő a kizárólagos földszintes elrendezés és a részben emeletes, részben alapincézett megoldások közötti költségkülönbség, ami a típusmegoldások telepítési, városrendezési kérdéseivel is szorosan összefügg.
 - A közel négyzetes téralakítások bizonyultak a legkedvezőbbnek.
 - A tervek egy része igyekezett természetes szellőzést és megvilágítást biztosítani a raktáraknak, más része ezt mesterséges úton oldotta meg.

MÉ 1962/2 p.36-39. o. Bosnyay Pál: A Szabadonálló üzletházak Tervpályázata (folytatás)

- A tipizálhatóság érdekében több pályázó felvetette az előregyártott elemek széleskörű alkalmazását. További vizsgálat szükséges (az országban elszórt, nagy távolságokban megvalósításra kerülő épületek miatt) a gyártóhely megválasztásának, a szállíthatóságnak és az összeépítés költségkihatásainak szempontjaiból. Kétséges a különleges feladatokat jelentő és építőipari gyakorlatunkban szokatlan térgörbe lefedések alkalmazása, melyek „a legtöbb esetben az üzletház különcködő megjelenését hangsúlyozzák csak, és nehezen egyeztethetők össze az alaprajzi szervezés technológiai követelményeivel.”
- A bíráló bizottság főleg a típusterveknél felhasználható gondolatokat értékelte.

MÉ 1962/4 p.6. Miskolc, Kilián Dél lakótelep, üzletsor és szolgáltató egységek

MÉ 1962/6 p.3. Üzletközpont, Dunaújváros. Építész: Finta József (LAKÓTERV)

MÉ 1965/5 p.9-16. Állami Áruház, Ózd (ép.: Spiró Éva - Ligeti Tamás)

MÉ 1966/6 p.14-21. Lakóterv II. Iroda új korszerű áruházépítési feladatai

p.14-17. Csepeli Áruház

p.18-21. Veszprémi Áruház

- Az áruházi hálózat nagy mértékű fejlesztését a Belkereskedelmi Minisztérium 1961-ben kezdte meg.
- 1961 és 66 között több tanulmány készült a tervezési és üzemeltetési tapasztalatok alapján, melyeket a Belkereskedelmi Minisztérium illetékes vezetőivel egyetértésben a Lakóterv II. Irodája dolgozott ki. Ennek az 5 éves munkának az eredményeként két alaptípust dolgoztak ki.
- Az 1966-ra a tervezés főbb alapelvei:
 - az áruház beépítési tervét annak függvényeként kell kezelni, hogy egyrészt milyen hálózatrendezés követi az áruház megnyitását, másrészt milyen kapcsolatban lesz az áruház a város meglévő vagy létesítendő központjával
 - az áruház eladó- és raktártér arányának flexibilitása, azaz: üzemeltetés közben tetszés szerint változtatható legyen az eladó- és raktárterek nagysága
 - az áruház áruprofiljának teljes flexibilitása: azaz tetszés szerinti osztály átrendezési lehetőségének biztosítása az árucikkek kereslete-kínálata alapján
 - a korszerű eladási formák technológiai követelményei szerint nagy összefüggő áruházi eladóterek biztosítása
 - Az öt éves munka eredményeként arra jutottak, hogy az áruház is olyan épületfajtát képvisel, amelynek megvannak a maga speciális követelményei az építészeti, szerkezeti és épületgépészeti megoldásokkal szemben. Ezeket az igényeket szem előtt tartva dolgoztak ki két, egymástól eltérő szerkezeti rendszerű alaptípust:
 - nagyfeszítávú szerkezeti rendszer, így épült a csepeli és a szegedi áruház
 - gombafödémes szerkezeti rendszer, ezzel épült a veszprémi és a tatabányai áruház.

- MÉ 1967/1 p.37-41. Szeged "Püspökbazár" beépítése. Áruház (ép.: Balogh István, Hollay György)
- MÉ 1969/2 p.14. Kereskedelmi központ és 20 emeletes lakóház, Veszprém. Építészek: Márton István, Mészáros Imre. Ismertetés: Finta József
- p16. Szrogh György: Salgótarján új üzletháza
- p.17-21. "Pécskő" üzletház, Salgótarján. Építész: Finta József
- MÉ 1971/2 p.22-23. Sió Áruház, Siófok (Tiry György - KÖZTI)
- p.24-27. Áruház, Budafok (Jurcsik Károly - LAKÓTERV)
- MÉ 1971/5 p.50-53. Centrum Áruház, Miskolc. Építészek: Horváth István, Szabó József, Thury László
- MÉ 1972/5 p.50-54. Áruház, Szekszárd (Jurcsik Károly, Varga Levente - LAKÓTERV)
- MÉ 1988/3 Hatvanas évek

Szöveg kezdemények:

Az áruházi hálózat nagy mértékű fejlesztését a Belkereskedelmi Minisztérium 1961-ben kezdte meg. Ekkor már elfogadott kereskedelmi elv volt, hogy mindenki szívesebben vásárol, ha hagyják, hogy ő válogasson az áruk között. Azonban addig Magyarországon önálló építményként kialakított önkiszolgáló üzletházak még nem létesültek. Szükségessé vált tehát az önkiszolgáló üzletházak típustervének kidolgozása, ezért 1961. augusztus 1-ji határidővel az Építésügyi Minisztérium a Belkereskedelmi Minisztérium felkérésére pályázatot írt ki szabadon álló építményként elhelyezendő 350m², valamint 750m² hasznos földszinti alapterületű önkiszolgáló üzletház típusterveinek előkészítésére. A pályázók (a bíráló bizottság egyhangú véleménye szerint) bár nem tudták a feladatot sem technológiai, sem építészeti, sem tipizálhatósági szempontból tökéletesen megoldani, azonban a pályázat eredményes volt és a típustervek kialakításához megfelelő anyagot szolgáltatott. 1961 és 66 között több tanulmány készült a tervezési és üzemeltetési tapasztalatok alapján, melyeket a Belkereskedelmi Minisztérium illetékes vezetőivel egyetértésben a Lakóterv II. Irodája dolgozott ki. Ennek az 5 éves munkának az eredményeként két alaptípust dolgoztak ki.

Az 1961-es pályázati kiírás technológiai igényei:

- a vevők áramlása az önkiszolgáló térben jobbról balra történje
- minél több árugondola elhelyezése
- hagyományos pult melletti árusító szakaszok is legyenek
- a pénztárak a bejáratától elkülönítve, de azzal mégis szoros kapcsolatban, a kosár leadást-átadást és a vevőtér áttekinthetőségét biztosítsák
- a hagyományos árusítópultok – raktárak – hűtőcsoportok jó kapcsolata
- az áruátvétel és szállítás jó megszervezése
- a csatlakozó irodák, öltözők, mosdók megfelelő csoportosítása

A beérkezett pályázatok megoldásai:

- egy részük egyszintes épületet javasolt
- többieknél a raktárak részben alápincézett, részben emeletes megoldásúak voltak. A raktárak és a hűtők több szinten történő elhelyezése esetén meg kell oldani az árulift, az árucúszda, valamint a közlekedő lépcső feladatát. Az üzlettérbe nyíló figyelőfülkét is el kellett helyezni.

- A legkedvezőbb megoldásokban az üzletterek nagy üvegfelületekkel megnyitott és könnyű, rácsos szerkezettel lefedhető megoldással készültek. Egyrészt az egész üzletteret az utca felé kirakatként megnyitja, áttekinthető, jól megvilágított, vásárlásra csábító áruházeret alakít ki.
- Jó ötlet egyes terveknel az áruféleségek kisméretű üzletteri tagolásának javaslata.
- Fontos, hogy a pénztárak a kirakati üvegfelületeknél lehetőleg hangsúlytalanul helyezkedjenek el, ne akadályozzák a belátást és a távozó vevőáramlás útjába essenek.
- A raktárak szervezése könnyen tipizálható hűtőblokkok és raktáregységek kialakításával. Legkedvezőbb minél kevesebb közlekedő folyosóval, minél közvetlenebb kapcsolattal az áruátvevővel és az eladótérrel.
- Kívánatos volt kisebb pince létesítése a földesáru és a palackozott italok tárolására, mintegy természetes hűtőként, de elfogadható volt pince nélküli javaslat is.
- Az irodák lehetőleg az áruátvételhez kapcsolódóan a legkedvezőbbek. A személyzeti öltözők és mosdók egy csoportban akár a földszinten, akár az emeleten jól elhelyezhetők.
- Gazdaságossági szempontból mérlegelendő a kizárólagos földszintes elrendezés és a részben emeletes, részben alápincézett megoldások közötti költségkülönbség, ami a típusmegoldások telepítési, városrendezési kérdéseivel is szorosan összefügg.
- A közel négyzetes téralakítások bizonyultak a legkedvezőbbnek.
- A tervek egy része igyekezett természetes szellőzést és megvilágítást biztosítani a raktáraknak, más része ezt mesterséges úton oldotta meg.
- A tipizálhatóság érdekében több pályázó felvetette az előregyártott elemek széleskörű alkalmazását. További vizsgálat szükséges (az országban elszórt, nagy távolságokban megvalósításra kerülő épületek miatt) a gyártóhely megválasztásának, a szállíthatóságnak és az összeépítés költségkihatásainak szempontjaiból. Kétséges a különleges feladatokat jelentő és építőipari gyakorlatunkban szokatlan térgörbe lefedések alkalmazása, melyek „a legtöbb esetben az üzletház különcködő megjelenését hangsúlyozzák csak, és nehezen egyeztethetők össze az alaprajzi szervezés technológiai követelményeivel.”
- A bíráló bizottság főleg a típusterveknel felhasználható gondolatokat értékelte.

Az 1966-ra a tervezés főbb alapelvei:

- az áruház beépítési tervét annak függvényeként kell kezelni, hogy egyrészt milyen hálózatrendezés követi az áruház megnyitását, másrészt milyen kapcsolatban lesz az áruház a város meglévő vagy létesítendő központjával
- az áruház eladó- és raktártér arányának flexibilitása, azaz: üzemeltetés közben tetszés szerint változtatható legyen az eladó- és raktárterek nagysága
- az áruház áruprofiljának teljes flexibilitása: azaz tetszés szerinti osztály átrendezési lehetőségének biztosítása az árucikkek kereslete-kínálata alapján
- a korszerű eladási formák technológiai követelményei szerint nagy összefüggő áruházi eladóterek biztosítása

Az öt éves munka eredményeként arra jutottak, hogy az áruház is olyan épületfajta képvisel, amelynek megvannak a maga speciális követelményei az építészeti, szerkezeti és épületgépészeti megoldásokkal szemben. Ezeket az igényeket szem előtt tartva dolgoztak ki két, egymástól eltérő szerkezeti rendszerű alaptípust:

- nagyfeszítávú szerkezeti rendszer, így épült a csepeli és a szegedi áruház
- gombafödémés szerkezeti rendszer, ezzel épült a veszprémi és a tatabányai áruház.

Csepeli Áruház

- programterve 1961-ben, kiviteli terve 1962-ben készült. A kivitelezés pénzügyi okokból csak 64-ben kezdődött meg. Az áruház első létesítménye a későbbiekben megvalósuló új városközpontnak.
- A szerkezeti rendszerét meghatározó fő funkcionális igényei:
 - minél nagyobb földszinti eladótér, betekintő kirakatrendszerrel, mely közvetlen kapcsolatot biztosít az utcai és áruházi forgalom között
 - minél nagyobb osztatlan (pillérektől mentes) eladótér
- Szerkezeti kialakítása: